

РАЗГОВОРИ

Снимка: Симеон Стефанов

Худ. оформление: Мартин Стефанов

ПРОЕКТ „БЪЛГАРСКИЯТ ЛИТЕРАТУРЕН ПАНТЕОН И СЛАВЯНСКИЯТ СВЯТ В НАУЧНОТО НАСЛЕДСТВО НА БОРИС ЙОЦОВ: РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ИДЕИТЕ”. ИНТЕРВЮ С ПРОФЕСОР РУМЯНА ДАМЯНОВА¹

PROJECT “THE BULGARIAN LITERARY PANTEON AND THE SLAVIC WORLD IN
THE SCHOLARLY HERITAGE OF BORIS YOTSOV: RECONSTRUCTION OF IDEAS”.
AN INTERVIEW WITH PROFESSOR RUMYANA DAMYANOVA

Надежда Стоянова: Проф. Дамянова, в последните години с екип от филолози разработвате изследователския проект „Българският литературен пантеон и славянският свят в научното наследство на Борис Йоцов: реконструкция на идеите“, с който искате да възвърнете паметта за този български интелектуалец и общественик. С какви разночетения около неговата фигура се сблъскахте в процеса на работата си и какви предзададени тези трябваше да оборвате?

Румяна Дамянова: Благодаря за въпроса. Един разговор за проекта „Йоцов“ е наистина редно да започне от преодоляването – на разбирания, представи, понякога страхове. Аз имах от години идея за издаване на Борис Йоцов, но просто нямаше финансиране, нямаше предложения, които да включват такава дейност. Фонд „Научни изследвания“ направи това възможно – обяви конкурс за фундаментални изследвания през 2016 г. Това беше сигнал за мен, обмислих проект, който трябваше да бъде с достатъчно силна

---

¹ Настоящото интервю е продължение на интервюто, публикувано в предния брой на сп. „Филологически форум“ – „Борис Йоцов и „духът на историята“.

концепция и перспектива, за да привлече внимание, да получи висока оценка, да спечели субсидията, която беше разпределена по множество научни задачи.

Да, предварителната работа – осмисляне на проекта и избор на научен екип – срещна и известни колебания. За проекта е ясно, аз изясних за себе си задачите, които искам да реализираме, най-общо казано – издаване на всичко от Борис Йоцов със сериозен научен коментар и изработване на документален филм за него. Когато разговарях с колеги за участие и отправях покани, срещнах в известен смисъл

дистанция. Добре е да кажа, че това се случи с колеги извън Института за литература. Вижте, в нашето общество, в хуманитарната колегия също, в немалка степен не се знае много, да не кажем нищо конкретно за Йоцов. Въпреки че през 1995 г. беше излязла книгата на Величко Тодоров „Opera Slavica или назад към Борис Йоцов“, преди това през 1992 г. едно издание на славистични текстове и предговор на Иван Павлов, друго малко издание на В. Раковски, отделни публикации в печата и в две енциклопедии – на Ив. Радев и в Том 1 на Енциклопедията на Института за литература. Все спорадични изяви. Това беше първото, с което трябваше да се справя. Но когато се стигаше до съгласие за включване в екипа, е, имаше учени, които не приеха, предпочетоха да останат встрани. Вероятно немалко от миналото е още в нас, известна дистанция, да го кажем, и неяснота, около личността му и решението на Народния съд от 1945 г.

Н. С.: Как избрахте колегите за членове на екипа? Само научни ли бяха основанията Ви, или имаше и други фактори?

Р. Д.: Всичко е свързано – за мен е важно да изясня, че всеки колега беше поканен за участие в научния колектив с определена задача. Това беше мое лично решение – кого да покана и какво да изисквам от него. А това произлезе от концепцията на проекта, както мащабно беше замислен. Съответно членовете на екипа се включиха с конкретни задачи и това в голяма степен предопредели и успеха му: дфн Радосвет Коларов – да проучи и коментира студиите на Йоцов за Николай Лилиев, Пенчо Славейков, Димчо Дебелянов, за малкия народ в концепцията на Йоцов; проф. Александър Кьосев – въпроса за Йоцов и литературния канон; членове от Института – за възрожденските

текстове, като доц. Недка Капралова проучи един важен въпрос за Йоцов и българите, учещи в Прага през XIX в., гл. ас. Андриана Спасова и гл. ас. Николай Желев се захванаха с Държавните архиви и какво има там от Йоцов, като А. Спасова направи изследване и върху поезията му, а Н. Желев, като бохемист, коментира негови трудове; проф. Мария Китанова пое въпроса за езика на Йоцов, за текстовете му, посветени на руски автори, а също и отговорност да съдейства за включване в Кръгла маса на XVI Международен конгрес на славистите в Белград; много важно участие имат колегите бохемисти – доц. Христина Балабанова и доц. Добромир Григоров – те поеха основно славистичните изследвания, сложните въпроси около Масарик, идеята за славянска взаимност на Колар и как Йоцов я интерпретира. Доц. Светла Страшимирова, единственият историк в екипа, пое основно изследване на сп. „Родина“ и участието на Йоцов в него. Много важно участие имаше и Михаил Новак от Института за литература, който отговаряше за техническото обезпечаване – от създаване и поддържане на сайта „Йоцов“ до непрекъснатата техническа работа около текстовете. Аз самата участвах както с основни текстове, така и във всички етапи от работата – освен научната организация и изработване на алгоритъма на работа, осъществявах научни коментари не само на възрожденския том, но работих и върху статиите в томове от новата литература, върху някои славистични текстове и т.н. Виждате, че от една идея се тръгва към нещо мащабно и това е единственото възможно решение. Разбира се, в процеса на работа се включиха немалко учени от хуманитарната колегия като външни сътрудници най-вече за научните коментари, което направи възможно реализирането на толкова томове – сред тях са Николета Пътова от Института за литература, която много активно участва с научни коментари, Вие – Надежда Стоянова от Софийския университет, която осмислихте научните аспекти на повече от 20 статии на Йоцов, Елена Узунова от Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Елена Томова, Николай Генов, Бойка Илиева от Югозападния университет и много други. Всички колеги – и членовете на екипа основно, но и включилите се колеги в работата на екипа по изработване на научните коментари на томове от новата литература и славистичните изследвания, реално съдействаха с таланта и професионализма си за осъществяване на заявената в проекта реконструкция на идеите на Б. Йоцов. И още един аспект на осъщественото от екипа издание, който трябва да бъде отбелязан – прекрасната визия на томове, които виждате, се дължи на таланта на Капка Кънева. Тя успя да изгради прекрасно визуално изразяване на същността на проекта, работехме заедно с нея, съдействахме ѝ с материали и съм доволна от резултата.

Н. С.: Разбирам, че мощният замисъл е изисквал и адекватно решение, което очевидно е било осъществено. Голям ли беше като текст проектът? И друго – споменахте за Международния конгрес на славистите – едно щастливо събитие или предопределеност?

Р. Д.: Ха, сякаш и двете – реших, че има някаква вселенска намеса в случая да съвпадне времето на проекта с конгреса. Още при обявата на конкурса прецених, че в този период съвпада и провеждането на Славистичния конгрес. Затова в концепцията за работата – която беше в обем почти 50 страници – бяха заявени двете основни, да ги наречем генерални, цели на научния проект: „Завръщане на Борис Йоцов в българската хуманитарна наука“; „Завръщане на Борис Йоцов в славистиката“. Нашата задача беше буквално да върнем текстовете на Йоцов в българската хуманитарна мисъл, да възстановим паметта за него и неговото научно дело, но и да го върнем в международната славистична мисъл – а това може да стане само на такъв световен форум. Заминахме за Белград общо 8 човека от екипа, представихме своите доклади и презентации на Кръгла маса, имаше посещение и интерес, като обсъжданията продължиха почти три часа. Много интерес, силен интерес имаше, чуждестранните слависти взеха рекламните материали, които занесохме, имаше въпроси. Много ме зарадваха колеги от Чехия и от Русия, които се оказа, че познават и цитират Йоцов.

Получихме и благодарствено писмо от секретаря на конгреса проф. Буняк, а материалите от Конгреса бяха отпечатани от Боян Вълчев в „Език и литература“ (кн. 1-2, 2019) с общо заглавие на броя – „Завръщане на Борис Йоцов в славистиката“. Тогава, по време на Конгреса, още не бяхме издали нищо от Йоцов и въпреки всичко беше невероятно интересно за всички чужди слависти.

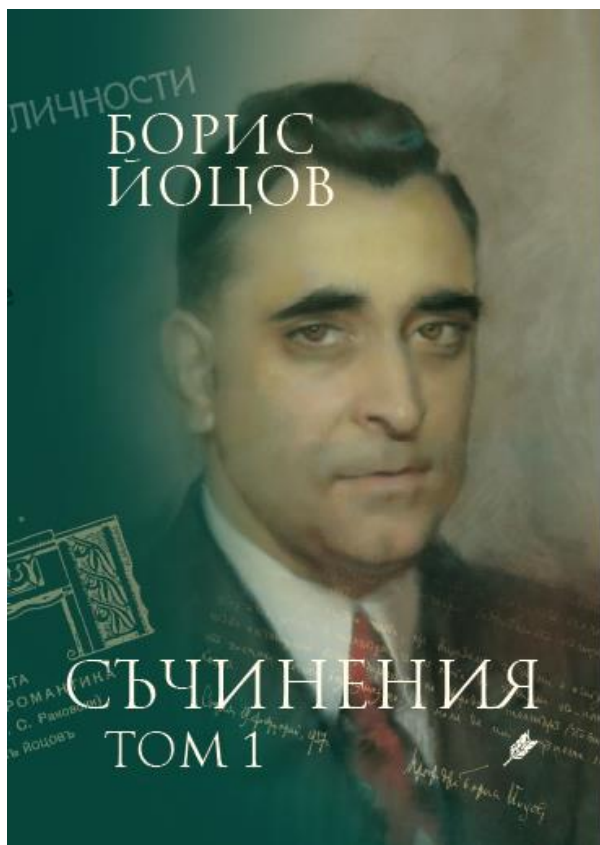
Н. С.: Издадохте биобиблиография на автора, а предвидените два тома със съчиненията на Йоцов се превърнаха в пет. Кой беше водещият съставителски принцип при подготовката на изданията?

Р. Д.: Отново усещах някаква силна енергия отвън! Сякаш всичко пред нас се отваряше! Всичко, писано от Йоцов, беше разхвърляно по списания и вестници. Трябваше да се издири. Помагаха и колеги от Националната библиотека, от Библиотеката на Българската академия на науките. Общо взето, алгоритъмът беше такъв: снимане на текста, след това М. Новак го прехвърля от .pdf в .doc и го давам на две прекрасни колежки от Института за български език – проф. Марияна Цибранска Костова и проф. Елка Мирчева, които нормализираха езика му в съзвучие със съвременната езикова норма, като под линия поставяха езикови коментари на стари, книжовни или диалектни

изрази и думи, а също и на специфични изрази на самия Йоцов. Вече нормализирани, статиите предстоеше да бъдат коментирани – захващах се с това, като разпределях и на отделни колеги, за да върви работата по-организирано и в екип. След като и това беше свършено, предстоеше правенето на томовете. Създаде се динамика, която следвахме.

В началото няхаме представа за обема на научното наследство на Йоцов. Да, всичко е в периодиката, но това е обемно понятие за две десетилетия и половина! Оказа се, че той публикува не само в утвърдени и популярни вестници и в списания като „Литературен глас“ или „Мир“, но и в периферни като „Инвалид“, „Софийска вечерна поща“, „Просветно единство“, „Людокос“ и т.н., които трябваше да издирваме и да разчитаме, а често се налагаше и преписване на цели статии, защото бяха в лошо състояние. Когато видях, че написаното от Йоцов доближава 300 бр., а предстоеше да се проследи и всичко за него и да се представи в отделен библиографски опис, взех решение да издадем отделен том, непредвиден в проекта, като биобиблиографски справочник за Йоцов. За това трябваше да се разреши отстъпка от Фонд „Научни изследвания“, тъй като не го бях предвидила в основните задачи. Получихме разрешение и тогава дойде друго – добре е, по примера на излезлите вече за Шишманов и Арнаудов подобни библиографии, да съпровождаме описанието с анотации, за да може бъдещите читатели да се ориентират за съдържанието на текстовете на Йоцов, за да ги търсят. А за да ги намират, взех решение да сложим и сигнатурите в библиотеките, защото всичко, което описвахме, беше видно *de visu*. Тук имаше и реакция на една много добра библиографка, която поканихме като консултант към тома – Елена Янакиева – тя каза, че такива сигнатури не са разрешени за подобни издания. И вероятно беше права. Поех отговорността за това, но реших да останат, защото съм убедена, че именно така ще се откриват веднага. Така подготвихме „Борис Йоцов. Биобиблиография“ (2018) и това беше първата книга от бъдещия проект, която излезе. Разбира се, в традицията на такива издания имаше представяне на проекта, а също и снимков материал, който ни бе предоставен от наследниците на Йоцов – от госпожа Снежана Йоцова, съпруга на Богдан Йоцов и сина ѝ Борис Йоцов, говорих и с другата внучка на Йоцов – Боряна Йоцова, дъщеря на другия син на Йоцов – Иван.

Ясно е, че идеята за предвидените три тома вече беше изоставена. Основният съставителски принцип, който следвахме в работата, беше – обхващане на всичко, писано от Йоцов, и обработка на статиите – издирване, разчитане, нормализиране, коментиране. Статиите се трупаха, страниците се увеличаваха. В бъдещите токове трябваше да има място както за неговите текстове, така и за сериозните и изискващи

голям потенциал научни коментари, много ровене в библиотеки, много компетентност по въпроси, които е разработвал Йоцов; и разбира се, трябваше да има и именован показалец. Накрая трябваше да се съобразяваме и с маниера на Йоцов да съпровожда своите текстове, особено по-обемните, с богати научни коментари, достигащи до 180 индекса! Така Том 1, в който публикуваме статиите на Йоцов върху възрожденската проблематика, достигна обем от 662 страници. Това предопредели въпроса и поради наистина увеличаващия се материал взех решение, което беше възприето и от екипа, да оформим така

томове: Том 2: Кн. 1 и Кн. 2, Том 3: Кн. 1 и Кн. 2. Така вече можеше и наистина успяхме да включим всички негови текстове. Е, вероятно има останали някои 1-2 невключени, но това е и поради невъзможност да ги намерим, и поради това, че вече са изцяло нечетивни.

Накрая проведохме и научен семинар по темата на проекта, в който освен членовете на екипа се включиха и други колеги и стана един наистина много интересен научен форум. А подготвеният и издаден вече том с материали от семинара стана седмата книга в изданията на проекта „Йоцов“. Именно в този том със заглавие „Завръщането на Борис Йоцов“ и с един вдъхновен въвеждащ текст на Елка Трайкова членовете на екипа и още осем колеги изследват основни аспекти в творчеството на Йоцов – езика на Йоцов, определен като „академичен“, поезията, дейността му като директор на Народния театър, тезата за „малкия народ“, отношението към канона, изследователския метод на Йоцов, както и Б. Йоцов като славист и мястото му в компаративистичната литературоведска славистика в България, идеите на Т. Масарик и Б. Йоцов и др.

Н. С.: Първият том е посветен на изследванията на Йоцов за българската възрожденска литература. Какви са идеите на автора за националната ни литературна история?

Р. Д.: Да, Том 1 от „Съчинения“ (2018) на Б. Йоцов е със заглавие „Литература на Българското възраждане“ и включва 40 негови текста. В началото има един важен текст „От Редколегията“, който изяснява основни положения за издаването не само на този том, но и на останалите.

Написах предговор „Как Борис Йоцов чете Българското възраждане“, в който се опитах да представя основните акценти в неговата работа върху възрожденските автори и проблеми. За нас е важно какво внася Йоцов в тълкуването на възрожденската проблематика, но и не по-малко важно е какво наследява. А неговите учители са Боян Пенев и Иван Шишманов, предимно, Йордан Иванов, Иван Снегаров. По отношение на Възраждането всички те имат своя принос, който по различен начин е усвоен от Йоцов и в голяма степен допълван. Неговият метод е литературноисторически, като той е последователен в неговото прилагане. Но се обляга и на социологията, и на психологията, сякаш следвайки Иван Шишманов за двата основни стълба на литературната история, влияе се и от Михаил Арнаудов и Иполит Тен за ролята на средата при оценката на литературните факти като фактор, който поставя условия. Той помни и цитира често важната статия на Боян Пенев „Посоки и цели при проучване на новата ни литература“ (1910), която е основен методологически ориентир за всички поколения филолози; не забравя и мисълта на Б. Пенев, че „историята трябва да се чувства тъй, както се чувства едно художествено произведение“.

Борис Йоцов има усет за литературния процес, усет, който не само се наследява, но и се изгражда, повлиян и от славянските литератури, и от специализациите във Виена, Прага и др. Той говори за „духа на историята“, за „културен идеал“ и „герой на идеала“, а изразът „духа на времето“ е натоварен с мисията сякаш да обясни всичко, един вид смислоопределящ принцип на неговите писания. Това проличава от статии като „Път на Българското възраждане“, „Българското историческо съзнание през времето на Възраждането“, „Паисий Хилендарски като философ на историята“ и др.

Той улавя не само фактологията, но и закономерностите на процесите, открива и същностното. Обича да дава категорични оценки от типа на казаното за литературната критика до Нешо Бончев като „критически дилетантизъм“, за стиха на Каравелов пише, че е „гром“, за авторите, създали Българското книжовно дружество и Периодическо списание, пише като за Браилския кръг, който „оформява нов културен тип“ и по този начин осмисля цялата реална новоизграждаща мисия на личности като Марин Дринов и Васил Д. Стоянов, Нешо Бончев и Тодор Пеев.

По отношение на възрожденските процеси е отдаден на идеята да се открива значимото и в наглед второстепенното, да се задават все повече въпроси и да се търсят отговори. Търси специфичното и в ставащото, и в ролята на личностите, като смята, че малко внимание се обръща на „тружениците“ на перото, като заявява, че „нашият култ към революционерите е пресилен и едностранчив“. Убеден, че неслучайно „нова България започва своя живот с история“, Йоцов е категоричен за огромната роля на историческото съзнание и поставя тезиса, че именно историческото съзнание е „в основата на българското национално оформяване“. Изключително ценни за науката за Възраждането са неговите предговори, които са обикновено над 50 страници, към изданията на възрожденци – Паисий, Нешо Бончев, Любен Каравелов. Без тях наистина не може напълно да се изгради един специалист в тази област.

В този Том 1 има включени и рецензии на Б. Йоцов за излизащи през 30-те години важни научни трудове на Й. Иванов, И. Снегаров, М. Арnaudов, П. Ников и др. Тези рецензии откриват образа на Йоцов и като критик, който проследява динамиката на процесите, но и може да разграничи постиженията на съвременната наука.

Н. С.: Първите две части на втория том са посветени на българската литература от ХХ век. Как според Вас чрез текстовете се открояват заслугите на Борис Йоцов за българската култура и какви са критериите за художественост, които той следва?

Р. Д.: Въпросите Ви са важни, защото засягат нещо основно у Йоцов – изградената идея за българската литература с нейните представители и творби. Важно е да се знае, че със своите текстове върху съвременната литература Йоцов захранва две десетилетия хуманитарната мисъл в България. Той пише в три тематични полета – възрожденска литература, нова българска литература и славянски литератури. В една година излизат статии в тези три посоки, той работи комплексно, реагира на всичко в литературния процес, не отминава поводи или актуални събития. Посвещава много проникновени страници на Пенчо Славейков, на Николай Лилиев и Димчо Дебелянов. Това, което ми се стори странно, но се налага като впечатление, е, че в литературата, в която има Далчев и Багряна, Йовков и Елин Пелин, той пише за Илия Иванов-Черен, Добри Немиров, за Харалан Ангелов, Звезделин Цонев. Т.е., за него няма значение дали писателят е утвърден или не, но го анализира и прави опит справедливо да определи мястото му в литературния процес. Това добре е представено от Ал. Кьосев в неговото изследване за отношението на Йоцов към канона – той сякаш не се съобразява с него, авторите са в равен старт, но ги определя по постигнатото. Много уместни и точни са научните коментари на Р. Коларов за статиите на Йоцов за Пенчо Славейков, Николай Лилиев,

Димчо Дебелянов. Основните акценти в подхода към новата българска литература и отделно наблюдения върху спецификата на сп. „Родина“ са отразени в предговора с автори Р. Дамянова и Св. Страшимирова.

Йоцов започва своя литературен живот със стихове – пише от 1912 до 1921 г. След това вече не публикува поезия. На един късен етап А. Спасова откри в Държавния архив около стотина непубликувани стихотворения. Но още през 1921 г. публикува два симптоматични текста, които сякаш определят бъдещите му изяви – първият е в „Златорог“ и е критически отзив за учебник на Ан. Михайлова – история на българската литература, пригодена за V клас. Само на 27 години той заявява категорично, че все още няма „критична и пълна история на българската литература“, критикува написаното, което граничи с плагиатство, а това вече издава моралните принципи на Йоцов. Вторият текст е „Неволята у Славейкова“ в сп. „Огнище“. Още тук той въвежда темата за естетизираното страдание у Славейков като извор на творческа мощ, тема, която ще развива и в другите си текстове за Пенчо. Критериите си за литературна история той претворява и отстоява в своите текстове, но не написва обемен труд.

В двете книги на Том 2 от „Съчинения“ с общо заглавие „Нова българска литература“ (2022) Йоцов обглежда литературния процес, сам е част от него и затова Кн. 1 съдържа всичките му публикувани стихове. Вече в литературноисторическата част и в Кн. 2 са включени статиите му върху български автори – върху Алеко и Добри Немиров, Тодор Влайков и Захари Стоянов, прави богат коментар на „В тъмница“ от Константин Величков. Йоцов се интересува от художествеността на съвременната му литература, но и от наследеното като художественост от българските класици. Но и в коментара на „Записките“, и в този на „В тъмница“ повече го интересува историческият процес, фактологията, която определя тълкуването.

Прави впечатление, че и в тома за възрожденската литература (Том 1), и в Том 2 Йоцов публикува текстове за Боян Пенев – за предговора към неговата „История“, който аналитично представя, а също и по повод смъртта му. Усеца се респектът към ментора, дълбокото уважение. Известно е, че именно на Б. Йоцов българската хуманитарна наука дължи отпечатването през 1930 г. на томовете от „Историята“ на Боян Пенев. Това добре е представено в научния коментар в Том 1. Същевременно, Йоцов отстоява своя собствен поглед и на немалко места полемизира с Б. Пенев, например по въпроса за началото на новобългарската поезия.

Това обаче, което наистина впечатлява и дава възможност да се погледне по друг начин на писаното от Б. Йоцов, са неговите статии, посветени на актуални събития, или

такива, които са по-скоро философски размисли за съвремието. Заглавията им са симптоматични: „Българската действителност търси автор“, „Към българските културни борби“, „Блян и действителност“, „Една рана“, „Копнеж по личности“ и др. В Кн. 2 на Том 1 са публикувани въвеждащите есета към всеки брой на сп. „Родина“, които отразяват историческия момент, но и разкриват категоричната позиция на Йоцов: „Историческа буря“, „Народ на идеала“, „Героичният подвиг“, „Иронията на историята“. В тях се проявява моралната чувствителност на Йоцов, той смело говори за „трагичното в националния ни характер“, коментира въпроса за малкия народ. Интересува го „оная вътрешна нравствена действителност“, която очаква своя автор.

Н. С.: Проф. Йоцов е преподавател по славянски литератури в Софийския университет и голяма част от изследванията му са посветени на тази научна област. В публикация по ръководения от Вас проект доц. Добромир Григоров – един от съставителите на двете части, посветени на славянските литератури – изказва тезата, че Йоцов не привнеса механично концепцията за славянска взаимност у нас.

Р. Д.: Том 3 с Кн. 1 и Кн. 2 е посветен на славистичните изследвания на Б. Йоцов. Двете книги имат заглавия съответно – „Славянските литератури в България“ и „България в славянските литератури“. Като заместник-главен редактор на изданието Добромир Григоров предложи тези заглавия, които са наистина уместни не само за подредбата на материалите в две отделни книги, а заради концептуалното разпределение на тезите на Йоцов. В Кн. 2 има и послеслов от Христина Балабанова „Борис Йоцов и българският влог в славистиката на XX век“ – един много премислен текст с много важни акценти и послания. В Кн. 1 предговорът е на Добромир Григоров и там излага основни тези върху славистичните трудове на Йоцов. За да осъществи максимално научните коментари, както в останалите токове, Добромир успя да привлече и млади слависти, които да правят научни коментари към някои от статиите – полонисти, русисти, сърбохърватисти, бохемисти.

Боян Пенев препоръчва Б. Йоцов за специализант в Прага, така предопределя в голяма степен неговото бъдеще на изследовател. Там, в Прага, Йоцов защитава докторат за Отакар Мокри, а целият текст, вече предназначен за българския читател, е препечатан и в Том 3, Кн. 2. По-късно Йоцов ще наследи и Катедрата по българска и славянски литератури в Софийския университет. В своите основни трудове като „Славянски литератури и славянско съзнание“, „Йозеф Добровски и нашето Възраждане“, „Ботев в Чехия“, отделни студии за Вл. Варненчик и за Ст. Виспянски, за П. Безруч и др. той

наистина отстоява идеята, че Коларовата идея за славянска взаимност не може просто да се усвои в българското мислене, че за това трябва не само време, но и друг манталитет, друг исторически подход. Много ценни са наблюденията му в обемното изследване, което публикуваме на тема „Българските страдания и борби за свобода в славянската поезия“, където разглежда българската тема в творчеството на трима творци – руснак, чехкиня и словенец. След Иван Шишманов, който писа за руското влияние в българската книжнина, и някои публикации на Боян Пенев за славянските литератури, този текст на Йоцов ясно заявява проблемен възел – как именно се интерпретира българското като тема, традиция и опит у някои славянски поети. Тази тема ще бъде подхваната през 60-те години от проф. Г. Германов от Софийския университет, но е симптоматично, че Борис Йоцов я поставя и проследява скрупулъзно в поетическите текстове на Я. Полонски, Е. Краснохорска и А. Ашкерц. Разбира се, за публикуването на този обемен текст, освен огромните научни коментари към всяка една част, се наложи и превод на оригиналните стихове, което също бе извършено и тук много ни помогнаха Р. Евтимова, А. Пенчева, Е. Томова.

Н. С. Знам, че подготвяте документален филм за Борис Йоцов. Какъв е образът, който според Вас широката общественост би следвало да има за този български учен днес?

Р. Д. Филмът! Още една загадка с особена енергия! Сякаш нещо наистина ни помагаше през цялото време! Благодарна съм на Дина Маркова – режисьор в Театър „Зонг“, която предложи с този филм да се заеме режисьорът Людмил Августинов. Оказа се едно чудесно решение. Той естествено поиска сценарий, който аз направих, като дадох на Радосвет Коларов и на Мария Китанова да го прегледат. Идеята беше да представим в рамките на 30 минути живота и делото на Б. Йоцов. Филмът всъщност показва чрез представяне от различни членове на проекта основните насоки в работата на Йоцов, има снимков материал, има говорене, но всичко е с мярка. Людмил Августинов намери много интересни художествени решения и филмът наистина прозвучава като съвременен поглед, като същевременно върви на фона на изображения, характерни за 30-те години на ХХ век.

Посланието на филма? Да се запознае хуманитарната колегия, а и нашата общественост, с един незаслужено забравен учен! С една личност, която допринася изключително много за литературното настояще на две десетилетия от българската културна история на ХХ век. И не на последно място – с морала на един учен, който в текстовете си

ПРОЕКТ „БЪЛГАРСКИЯТ ЛИТЕРАТУРЕН ПАНТЕОН...“

отстоява високи художествени критерии, брани литературността, безкрайно много обича българския народ и многократно го заявява!

Разговора с проф. дфн Румяна Дамянова (Институт за литература при БАН, България) води доц. д-р Надежда Стоянова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България).

*Prof. Romyana Damyanova, Dr. Sc. (Institute for literature, BAS, Bulgaria)
Assoc. Prof. Nadezhda Stoyanova, PhD (Sofia University St. Kliment Ohridski, Bulgaria)*